

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

A. Βυζαντινή Γραμματεία

Περίληπτική απόδοση μαθήματος

Τα περισσότερα έργα της βυζαντινής λογοτεχνίας γράφονται αττικίζουσα γλώσσα, (μίμηση της αρχαίας αττικής διαλέκτου) , αλλά από το 12^ο αιώνα αναπτύσσεται και η δημώδης λογοτεχνία σε λαϊκή γλώσσα .

Τα είδη της βυζαντινής Γραμματείας

1.Θρησκευτική λογοτεχνία

- αναπτύσσεται η θρησκευτική ποίηση
- εμφανίζονται σημαντικοί εκκλησιαστικοί συγγραφείς και αναπτύσσεται η μελέτη των αγίων και τα θρησκευτικά κινήματα (μυστικισμός, ησυχασμός)

2. Κοσμική λογοτεχνία

- Κυριότερο έργο της η Ελληνική ή Παλατινή Ανθολογία με 4000 επιγράμματα σε αρχαία μέτρα : πρόκειται για κοσμική ποίηση που συνεχίζει την αρχαία παράδοση
- επίσης, το έπος Βασίλειος Διγενής Ακρίτας
- εξαιρετικά σημαντική υπήρξε η συμβολή των Βυζαντινών λογίων στη **διάσωση των έργων του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού** μέσα από εργαστήρια μελέτης και προσεκτικής αντιγραφής τους που είχαν δημιουργηθεί στα μοναστήρια . Σημαντικοί λόγιοι προς την κατεύθυνση αυτή : Φώτιος και Αρέθας
- αναπτύσσεται η ιστοριογραφία και η Χρονογραφία (= λαϊκή ιστορική αφήγηση)
- **δημώδης λογοτεχνία** 10^{ος} αιώνας :
 - ακριτικά τραγούδια που εξυμνούν τους αγώνες των ακριτών κατά των Αράβων και αποτελούν την **αρχή της νεοελληνικής δημοτικής ποίησης**
 - Πτωχοπροδρομικά ποιήματα του Θεόδωρου Πρόδρομου ή Πτωχοπρόδρομου , ενός λογίου που χρησιμοποιεί τη λαϊκή γλώσσα ασκώντας κοινωνική κριτική μέσα από τα προσωπικά του βάσανα .
 - έμμετρο υποτικό μυθιστόρημα (Χρονικόν του Μορέως : η Φραγκοκρατία στην Πελοπόννησο από τη σκοπιά ενός Φράγκου που εχθρεύεται τους Έλληνες)
 - φιλοσοφία : μελετώνται τα έργα του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη

B. Επιστήμη και τεχνολογία

Ενώ οι Βυζαντινοί αγαπούν τη γνώση και την πνευματική δραστηριότητα, **δεν ανέπτυξαν ιδιαίτερα τις Φυσικές Επιστήμες**, λόγω του **θρησκευτικού χαρακτήρα** που είχε ο **πολιτισμός τους** .

Πνευματικά ιδρύματα :

- Πατριαρχική Ακαδημία ή Θεολογική Σχολή
- Πανδιδακτήριο ή Πανεπιστήμιο Κων/πολης
- Νομική Σχολή : μεγάλη ανάπτυξη γνώρισε το Δίκαιο

Η τεχνολογία των Βυζαντινών υπηρετούσε στρατιωτικούς σκοπούς :

Εφευρέσεις : α) το υγρόν πυρ → μίγμα από εύφλεκτες ουσίες εκτοξευόμενο από ειδικούς σωλήνες που δεν έσβηνε στο νερό (εφευρέτης ο Έλληνας μηχανικός Καλλίνικος από τη Συρία)

β.) ο οπτικός τηλεγράφος που αποδίδεται στο Λέοντα το Φιλόσοφο : σύστημα γρήγορης προειδοποίησης για τις αραβικές επιδρομές

γ) ναυτική τεχνολογία : δρόμων, πολεμικό πλοίο

ΠΗΓΕΣ

Υποδοχή ξένου πρεσβευτή

Μπροστά στον αυτοκρατορικό θρόνο στεκόταν ένα χάλκινο, επιχρυσωμένο δέντρο, από το οποίο έβγαιναν φωνές διαφόρων πτηνών. Ο θρόνος του αυτοκράτορα ήταν με τόση τέχνη κατασκευασμένος, που, ενώ προς στιγμή βρισκόταν χαμηλά, ύστερα σηκωνόταν ψηλότερα και αμέσως μετά φαινόταν πανύψηλος. Τεράστια λιοντάρια, από ξύλο ή από μέταλλο επιχρυσωμένο, στέκονταν φρουροί του θρόνου και βρυχώνταν με ανοιχτό στόμα και κινούμενη γλώσσα, ενώ χτυπούσαν με την ουρά στο δάπεδο. Σ' αυτή την αίθουσα οδηγήθηκα μπροστά στον αυτοκράτορα στηριζόμενος στους ώμους δύο ευνούχων. Κατά την είσοδο μου τα λιοντάρια βρυχώνταν και τα πουλιά τιτίβιζαν.(...) Ύστερα από τριπλή προσκύνηση μπροστά στον αυτοκράτορα σήκωσα το κεφάλι και είδα τον αυτοκράτορα, ενώ προηγουμένως καθόταν σε ένα μικρό υπερυψωμένο θρόνο, να έχει ανυψωθεί σχεδόν ως την οροφή της αίθουσας και να είναι ντυμένος με άλλη στολή.

Λιουτπράνδος, *Ανταπόδοσις*, VI, 5.

Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία Β' Λυκείου

Ο οπτικός τηλεγράφος

Οι Βυζαντινοί είχαν εγκαταστήσει μια σειρά φρυκτωριών * σε κορυφές βουνών που ξεκινούσε από τη νότια Μ. Ασία και κατέληγε στο Φάρο του Παλατιού της Κων/πολης. Όταν ο εχθρός περνούσε κάποια από τα περάσματα (Κιλίκιαι Πύλαι), αναβόταν προειδοποιητική φωτιά στο φρούριο Λούλον που βρισκόταν στην κορυφή βουνού ύψους περίπου 330 μέτρων το οποίο δέσποζε των Κιλικίων Πυλών σε απόσταση περίπου 80 χιλιομέτρων. Με τον έλεγχο του συγκεκριμένου δρόμου που περνά μέσα από την οροσειρά του Ταύρου επιτυγχανόταν η παρακολούθηση των κινήσεων προς τα βόρεια (Καππαδοκία), αλλά και τα νότια (αραβικές κτήσεις). Μόλις η φρουρά του Λούλου αντιλαμβανόταν εχθρούς, άναβε τη φρυκτωρία κι έδινε σήμα στον επόμενο ορεινό σταθμό, εκείνος στον επόμενο κ.λ.π., ώσπου το μήνυμα έφτανε στο Φάρο του Παλατιού της Κων/πολης. Το μήνυμα έκανε λιγότερο από μια ώρα να φτάσει από το Λούλον στο Φάρο, ενώ η απόσταση μεταξύ 2 σταθμών ήταν λίγο μικρότερη από 100 χιλιόμετρα (συνολικά υπήρχαν 7 ενδιάμεσοι σταθμοί).

Βέβαια, το σύστημα λειτουργούσε καλύτερα τη νύχτα, ωστόσο οι Βυζαντινοί είχαν επινοήσει ένα σύστημα συναγερμού με καπνό ορισμένου χρώματος, που ήταν ορατός και την ημέρα.

Εκδοτική Αθηνών – Ιστορία του Ελληνικού Έθνους τ. Η' 268 (διασκευή), βιβλίο εκπ/κού

* **φρυκτωρίες** (φρυκτός = πυρσός και ώρα = φροντίδα).

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

1. Με βάση την παραπάνω περιγραφή (και βασιζόμενοι επίσης στην ετυμολογία της λέξης) να δώσετε τον ορισμό των φρυκτωριών
2. Να απαντήσετε στην ερώτηση 1, σελ. 79 του σχολικού βιβλίου

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Ποια είναι τα είδη της βυζαντινής γραμματείας και σε ποια γλώσσα έχουν γραφεί ;
2. Ποια έργα περιλαμβάνει η θρησκευτική λογοτεχνία ;
3. Η κοσμική λογοτεχνία : τα κυριότερα έργα – να διαχωρίσετε αυτά της δημόδους λογοτεχνίας
4. Πώς βοήθησαν οι Βυζαντινοί λόγιοι στη διάσωση των έργων του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού ;
5. Με ποια δημιουργήματα και πότε ξεκινά η νεοελληνική δημοτική ποίηση ;
6. Ποιο έργο μας δίνει μια σατιρική εικόνα για τη βυζαντινή κοινωνία ;
7. Γιατί οι Βυζαντινοί δεν ασχολήθηκαν ιδιαίτερα με τις Φυσικές Επιστήμες ;
8. Ποια ήταν τα κυριότερα πνευματικά ιδρύματα ;
9. Ποιες οι κυριότερες εφευρέσεις των Βυζαντινών, πώς λειτουργούσαν και ποιος ο στόχος της κατασκευής και της χρήσης τους ;
10. Εξηγήστε τους όρους : πτωχοπροδρομικά ποιήματα, Παλατινή Ανθολογία, ακριτικά τραγούδια